

законодавства створює умови для реагування на загрози та притягнення винних до відповідальності.

Удосконалення механізмів забезпечення права на життя під час війни має ґрунтуватися на поєднанні юридичних, інституційних та практичних заходів. Це включає зміцнення правової бази, розвиток системи міжнародного моніторингу, посилення співпраці з міжнародними організаціями та розширення можливостей для захисту постраждалих. Зрештою, ефективний захист права на життя у воєнний період є не лише юридичним обов'язком держави, а й передумовою відновлення справедливості, довіри суспільства та сталого миру у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : від 16.12.1966 : ратифіковано Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19.10.1973 № 2148-VIII (набрання чинності для України 23.03.1976). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 : ратифіковано Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР (набрання чинності для України 11.09.1997). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/conv#Text
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

Андрєєв Андрій Олегович,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії внутрішніх
справ

Кирдан Богдан Васильович,

завідувач кафедри

цивільного права та процесу

Національної академії внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правовий режим воєнного стану, запроваджений в Україні з 24 лютого 2022 року у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації, суттєво вплинув на всі сфери суспільних відносин, у тому числі на трудові правовідносини працівників Національної поліції України. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII, воєнний стан є особливим правовим режимом, що передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та

органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройній агресії та забезпечення національної безпеки [1].

Актуальність дослідження полягає у необхідності наукового осмислення трансформації правового статусу поліцейських в умовах воєнного стану, забезпечення балансу між потребами держави у посиленні спроможностей правоохоронних органів та гарантуванням конституційних трудових і пов'язаних із ними соціальних прав працівників поліції. Як зазначають дослідники, службово-трудова відносина працівників правоохоронних органів охоплюють прийняття на службу, правове регулювання проходження служби та її припинення (звільнення).

Нормативно-правову основу регулювання службово-трудова відносин поліцейських в умовах воєнного стану становлять Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII (із змінами, внесеними, зокрема, Законом України від 15 березня 2022 року № 2136-IX), Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2136-IX, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та інші нормативно-правові акти [1; 2; 4].

Аналіз чинного законодавства та практики його застосування дає змогу виокремити низку проблемних питань реалізації та забезпечення трудових прав поліцейських в умовах правового режиму воєнного стану.

По-перше, актуалізується проблема належного рівня грошового забезпечення. Посадові оклади поліцейських, встановлені постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції», тривалий час не переглядалися, що за умов інфляційних процесів призвело до істотного зниження реального рівня матеріального забезпечення. Згідно з проектом Закону України № 6506-1 «Про внесення змін до Закону України “Про Національну поліцію” (прийнято за основу із доопрацюванням 12 березня 2025 року) щодо осучаснення розміру грошового забезпечення поліцейських», посадові оклади оперуповноваженого, дільничного офіцера поліції, інспектора патрульної поліції не перевищують 2500 грн, що очевидно не відповідає сучасним соціально-економічним реаліям і потребує негайного нормативного врегулювання на законодавчому рівні.

По-друге, значною є проблема кадрового забезпечення Національної поліції України. Водночас частина поліцейських виконує завдання у складі зведених загонів, у тому числі підрозділу «Лють», або мобілізована до Збройних Сил України, що зумовлює додаткове службове навантаження на особовий склад, який продовжує нести службу.

По-третє, відбулося істотне розширення повноважень поліцейських без адекватного посилення гарантій реалізації їхніх трудових і соціальних прав. Відповідно до змін, внесених до Закону України «Про Національну поліцію» 15 березня 2022 року, поліцейські отримали розширені повноваження, зокрема щодо застосування заходів примусу без попередження до осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, безоплатного отримання інформації

від державних органів, конвоювання затриманих, участі в заходах з мінної безпеки тощо [3]. Водночас на період дії воєнного стану фактично згорнуті окремі механізми внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю поліції, зокрема обмежено проведення атестування поліцейських та інструменти громадського контролю, що створює ризики звуження гарантій їх правового статусу.

По-четверте, спостерігається порушення балансу між службовим навантаженням та реалізацією права на відпочинок. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» надає роботодавцю (відповідному органу поліції) право змінювати режим роботи, у тому числі встановлювати ненормований робочий день та збільшену тривалість робочого часу. Для поліцейських це означає несення служби в умовах комендантської години, на блокпостах, у районах активних бойових дій. При цьому механізми компенсації понаднормової служби (надання відгулу, підвищена оплата, додаткові відпустки) залишаються фрагментарними та недостатньо забезпеченими фінансово-організаційними ресурсами.

По-п'яте, потребує посилення система соціальних гарантій та компенсацій. Хоча законодавством передбачено безоплатне медичне забезпечення поліцейських у період дії воєнного стану в закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності (частина друга статті 95 Закону України «Про Національну поліцію» у редакції від 15 березня 2022 року), на практиці постають питання щодо доступності, якості й повноти таких послуг, особливо для поліцейських, які несуть службу у прифронтових та деокупованих регіонах.

По-шосте, запровадження спрощених процедур службового розслідування також має двоякий ефект. В умовах воєнного стану строки проведення службового розслідування скорочені (загальний строк – до 15 днів з можливістю продовження до 30 днів), що сприяє оперативності реагування на дисциплінарні проступки, але водночас може створювати ризики порушення права поліцейського на справедливий розгляд, належний збір та оцінку доказів, реалізацію права на захист (ч. 3 ст. 26 Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»).

Окремої уваги потребує питання відстрочки від мобілізації. Згідно з чинним законодавством, поліцейські призовного віку на період проходження служби в поліції користуються відстрочкою від призову на військову службу під час мобілізації. Це відповідає потребі збереження кадрового потенціалу органів правопорядку, але визначає додатковий тягар відповідальності для осіб, які продовжують нести службу, беручи до уваги дефіцит кадрів.

Розглядаючи проблематику реалізації трудових прав поліцейських у контексті європейської інтеграції України, слід наголосити, що європейські стандарти у сфері прав людини, зокрема Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (ратифікована Україною 17 липня 1997 року), Європейська соціальна хартія (переглянута), виходять із необхідності максимального збереження гарантій трудових прав навіть у період надзвичайних ситуацій. Стаття 15 Конвенції передбачає можливість відступу

від зобов'язань держави під час надзвичайного стану лише тією мірою, якою це обумовлено гостротою становища, і за умови, що відповідні заходи не суперечать іншим міжнародно-правовим зобов'язанням держави.

Як слушно зазначається науковцями, належне правове регулювання трудових відносин є одним із ключових чинників ефективного функціонування правоохоронних органів, а відповідні норми мають розвиватися з урахуванням сучасних викликів та міжнародних стандартів [3, с. 15–18].

З метою подолання окреслених проблем видається доцільним: завершити законодавче врегулювання питання підвищення грошового забезпечення поліцейських шляхом прийняття у другому читанні законопроекту № 6506-1 та встановлення посадових окладів на рівні не менше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; розробити та затвердити Державну цільову програму соціальної підтримки поліцейських, які проходять службу в умовах воєнного стану, із включенням заходів психологічної реабілітації, додаткового медичного страхування, житлових програм тощо; запровадити дієві та фінансово забезпечені механізми компенсації понаднормової служби і гарантування права на відпочинок, зокрема шляхом чіткого нормативного визначення меж робочого часу (службового навантаження) та мінімальних періодів відпочинку навіть в умовах воєнного стану; удосконалити процедури службового розслідування з урахуванням європейських стандартів справедливого розгляду справ, передбачивши додаткові гарантії реалізації права на захист для поліцейських (зокрема, участь захисника, реальну можливість надання пояснень і доказів).

Таким чином, забезпечення трудових прав поліцейських в умовах правового режиму воєнного стану є невід'ємною складовою гарантування прав людини в Україні та важливим елементом виконання державою своїх зобов'язань у контексті європейської інтеграції. Вирішення окреслених проблем вимагає комплексного підходу, що поєднує законодавчі зміни, організаційно-правові заходи та послідовну імплементацію європейських стандартів у національне законодавство України.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (у редакції із змінами, внесеними Законом України від 15 березня 2022 року № 2136-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Правове регулювання трудових правовідносин: навч. посіб. / О. В. Веренкіотова, А. Л. Калінюк, Б. В. Кирдан та ін.; за заг. ред. Б. В. Кирдана. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2024. 431 с.
4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20>
5. Поліцейська діяльність: адміністративно-правове регулювання: навч. посібник / Ю. А. Хатнюк, О. Б. Мороз, В. В. Бондар, М. Ю. Самченко,

С. С. Гнатюк, Є. В. Кобко; за ред. Ю. С. Назара. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 632 с.

6. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

Батрак Аліна Сергіївна,

здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра
2 курсу 205 навчальної групи навчально-
наукового інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Чижов Денис Анатолійович,

професор кафедри
конституційного права та прав людини
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

КОНЦЕПТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ЯК ОБ'ЄКТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У нинішній фазі розбудови української державності, особливо з огляду на зовнішню військову загрозу та триваючу агресію, питання кореляції між державною безпекою та правами людини набуває вирішального значення. Національна безпека переходить від суто оборонної категорії до інтегрованого компонента державної політики, що є складною системою урядування. Дослідження ваги державного апарату є назрілим через потребу у науково-правовому обґрунтуванні, як органи влади мають діяти там, де баланс між гарантуванням свобод громадян та охороною життєво важливих державних інтересів є надзвичайно тонким. Слід чітко окреслити межі державного втручання, аби запобігти зловживанню владою під приводом безпекових заходів та вберегти конституційні засади суспільства, особливо в умовах спеціальних правових порядків. Удосконалення цього механізму є передумовою демократичної стійкості країни.

Метою цієї праці є всебічний теоретико-правовий аналіз суті та функцій державного апарату у царині національної безпеки, а також вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо посилення ефективності його діяльності, сфокусованої на забезпеченні і відстоюванні прав та свобод особи як найвищої соціальної цінності [1]. Досягнення цієї мети вимагає вивчення двоетапної системи втілення державної стратегії та визначення правових кордонів її впливу.

Фундаментальним принципом будь-якої демократичної держави є визнання особи, її прав та свобод найвищою суспільною цінністю [1]. Згідно з цією доктриною, забезпечення прав та свобод людини – це не лише мета, а й головний обов'язок спільноти, а рівень їхньої захищеності слугує ключовим